

ПРАБЛЕМЫ РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ І ЛІТАРАТУРЫ Ў СВЕЦЕ НА КУЛЬТУРНЫМ І АДУКАЦЫЙНЫМ УЗРОЎНЯХ

На дадзеным этапе развіцця беларускай культуры існуе дастатковы шэраг праблем, з якімі сутыкаюцца мова і літаратура. Характар рэпрэзентацыі айчынай літаратуры ў свеце варта разглядаць, зыходзячы з кантэксту культуры народа, у якім гэты працэс ажыццяўляецца. Аднак важным таксама з'яўляецца аналіз успрымання беларускай літаратуры самімі ж беларусамі для вывядзення агульнай карціны, якая адлюстроўвае праблемныя кропкі і на сусветным узроўні.

У працах айчынных і замежных навукоўцаў падкрэсліваецца асаблівая роля, якую адыгрывае літаратура ў развіцці культуры і мовы зносін. Забеспячэнне абмену культурнай інфармацыяй паміж народамі ажыццяўляе працэс міжкультурнай камунікацыі. Тэкст, з аднаго боку, з'яўляецца часткай культуры, а з другога – яе неабходным кампанентам, які раскрывае асаблівасці нацыянальнага характару, маральна-эстэтычны ідэал народа, так ці інакш звязаны з агульначалавечай сістэмай культурных каштоўнасцей.

З 2005 года беларускую літаратуру прадстаўляюць два творчыя аб'яднанні: Саюз беларускіх пісьменнікаў (СБП) і Саюз пісьменнікаў Беларусі (СПБ). Першы займае пазіцыю, паводле якой беларуская літаратура пішацца выключна на беларускай мове. З гэтым меркаваннем не згодны прадстаўнікі СПБ. На думку Мікалая Чаргінца падобнае абмежаванне няправільнае, паколькі пісьменнікі павінны мець магчымасць пісаць свае творы на любой мове. Нягледзячы на рознагалоссі, прадстаўнікі абедзвюх пазіцый лічаць, што беларуская літаратура мае дастаткова добрыя перспектывы развіцця, і ўскладаюць надзею на з'яўленне і творчае раскрыццё ўсё большай колькасці маладых таленавітых людзей.

Чаму ж беларуская літаратура перажывае на дадзены момант не самыя лепшыя свае часы? Ці ёсць магчымасць публікацый твораў не толькі на беларускай, але і іншых мовах, а таксама аднаўлення якасці беларускай літаратуры за мяжой?

Пераважна ў свеце няма асаблівага, характэрнага стаўлення да беларускай мовы, гісторыі ці літаратуры. Але характэрным з'яўляецца ўспрыманне і цікавасць да ўтопіі савецкага чалавека. Тым не менш літаратуры часоў Быкава, Адамовіча ўжо няма. Сённяшняя беларуская літаратура перажывае перыяд раздробненасці, паколькі не знайшла сябе наноў. Такім чынам, працэс развіцця *застопарыўся*. Глобальныя ідэі цяпер трансфармуюцца і развіваюцца ў зусім іншых напрамках. Нацыянальныя ідэі, якія цяпер спрабуюць прасоўваць, вычарпалі сябе як аб'екты літаратурнай дзейнасці. Праблемы, з якімі сутыкаецца сучасная беларуская літаратура, – гэта пошук новых нязбітых ідэй і пры гэтым захаванне самабытнасці, культуралагічных асаблівасцей, усведамленне таго, што ёсць беларуская культура і мова сёння, у дадзены перыяд свайго існавання. За адпраўную кропку не варта браць тэмы і праблемы постсавецкага перыяду, гэта таксама трэба пераасэнсаваць.

Прымаючы пад увагу той факт, што мастацкі тэкст адлюстроўвае нацыянальна-культурны аспект, то-бок характэрныя рысы дадзенай культуры, можна лічыць, што ён выступае ў якасці носьбіта і крыніцы аб'ектыўнай інфармацыі пра свет. Паспяховае ўспрыманне тэксту забяспечваецца моўнымі і графічнымі адзінкамі і сродкамі, а таксама агульным фондам ведаў. Цікава, што фонд ведаў пра нашу культуру па большай частцы ў саміх жа прадстаўнікоў культуры

завяршыў назапашваць інфармацыю пасля пэўнага гістарычнага перыяду. Выклікаць жаданую рэпрэзентацыю таго ці іншага твора і літаратуры ў цэлым уяўляецца немагчымым у тым выпадку, калі сам аўтар не мае ўласных, свежых і абноўленых ведаў і меркаванняў. Прапаноўваючы прадукт на сусветнай арэне, хочацца, у першую чаргу, разумець, што менавіта прапануе сам аўтар, і што робіць ён гэта свядома.

Наступнай праблемай з'яўляецца тое, што ў 1995 годзе руская мова была абвешчана другой афіцыйнай мовай Беларусі, што адштурхнула беларускую на задні план. У лепшым выпадку дзясятая частка з 10 мільёнаў жыхароў краіны рэгулярна размаўляе і чытае на беларускай мове. Аднак, дзякуючы ўрокам беларускай мовы і літаратуры, тыдным роднай мовы ў агульнаадукацыйных школах, беларускамоўным імшам у каталіцкіх храмах, 90 працэнтаў беларусаў захоўваюць пасіўнае веданне роднай мовы. Тое, што беларуская мова не выкарыстоўваецца ў паўсядзённым жыцці хаця б на мінімальным узроўні дэструктыўна адбіваецца на фарміраванні ўяўленняў аб роднай культуры, на выхаванні нацыянальнай самасвядомасці, на развіцці мовы і літаратуры, без чаго культура наогул перастае існаваць.

Сучасныя беларускамоўныя пісьменнікі могуць сутыкнуцца з тым, што публікацыя іх твораў на радзіме не ажыццяўляецца па тых ці іншых прычынах. Тыя, каму ўсё ж пашчасціла надрукавацца (В. Марціновіч або А. Бахарэвіч), сутыкаюцца з негатыўнасцю друку перакладзеных версій іх работ. Буйныя сусветныя выдавецтвы ігнаруюць літаратуру, напісаную на мала ўжывальных еўрапейскіх мовах, асабліва калі гэта мова дзяржавы – не члена Еўразвязу.

Такім чынам, распаўсюджванне ведаў пра беларускую культуру, літаратуру нязменна звязана з развіццём самой беларускай мовы. На дадзены момант сапраўды існуюць спосабы развіцця і перспектывы папулярызацыі айчыннай літаратуры. У шматлікіх еўрапейскіх універсітэтах на факультэтах славістыкі на працягу апошніх дваццаці гадоў вывучаецца беларуская мова. У сувязі з гэтым арганізуюцца розныя абмены студэнтамі, стажыроўкі, конкурсы, праекты. Варта ўлічваць той фактар, што мерапрыемствы на адукацыйным, культурным, навуковым і іншых узроўнях таксама будуць спрыяць развіццю беларускай мовы, літаратуры, то-бок і культуры.